

УДК 811.161.2'42'373.23:821.161.2.09 (092)
DOI <https://doi.org/10.24919/2663-6042.23.2025.20>

БІБЛІЙНИЙ АНТРОПОНІМІКОН ПРОЗИ МАРІЇ МАТІОС

Стецик М. С.

Дрогобицький педагогічний університет імені Івана Франка

Стецик А. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті різноаспектно відрефлексовано біблійний антропонімикон прози Марії Матіос як мовленнєво найбільш чутливий, ментально релевантний та аксіологічно вивірений сегмент авторської світореченції через посередництво прецедентних імен Біблії. Зазначено, що сакральний іменник прози, заломлений крізь ритуально-мислеобразну призму, рецептивно й інтерпретаційно не вписується в координати власне лінгвальної одиниці, а постає як динамічна й жива дискурсивна клітина, що породжує «згустки» лінгвофеномів архетипного, асоціативного та аксіологічного вимірів. У більшості прозових дискурсів простежено етноментальний теоцентризм як іманентну ідіостильову рису авторського мовомислення. Постульовано, що в корпусі сакрального християнського онімікону домінують роль відіграють антропоніми, з-поміж яких найвищу питому вагу мають біблієномени *Господь, Ісус Христос, Богородиця*. На прикладі книги «Мамі» простежено, як історія євангельської Марії накладається на особисту драму авторки (письменниці втратила єдиного сина й оголеним нервом торкнулася болю жінок, що в різний час зазнали трагедії осиротілого материнства). Зазначено, що в кожній матері своє ім'я, і водночас усі вони сягають рівня Богородиці в біблійному сенсі, а їхні проникливі мислеобрази – омовлені «Пієти» третього тисячоліття. Досліджено й інші імена Старого й Нового Заповіту (*Соломон, Адам, Єва, Каїн, Авель, Ірод, Юда, Петро*), які розгортаються в біблійні мінісюжети й актуалізуються, передусім з негативною прецедентністю, в історичних реаліях більшовицької окупації Буковини та Галичини. Зроблено узагальнення про авторську прискіпливість та мовну органічність в експлікації біблійних імен, що інспірує потребу нешаблонного осмислення художнього задуму й адекватного сприйняття відповідних наративних стратегій та аксіологічно-концептуальних намірів, лаконізованих у сакральному імені та його вагомих формантах.

Ключові слова: Марія Матіос, мовотворчість, дискурс, сакральне, біблієонім, антропонімикон, символ, прецедентність, аксіологема.

*Stetsyk M. S., Stetsyk A. V. The biblical anthroponymicon of Maria Matios's prose. The article reflects on the biblical anthroponymicon in Maria Matios's prose as the most linguistically sensitive, mentally relevant, and axiologically verified segment of the author's worldview, through the mediation of precedent names in the Bible. It is noted that the sacred noun of prose, refracted through the ritual and thought prism, does not fit receptively and interpretatively into the coordinates of the linguistic unit itself, but appears as a dynamic and living discursive cell that generates "clots" of linguophenomena of archetypal, associative and axiological dimensions. In the majority of prose discourses, ethnomental theocentrism is traced as an immanent idiosyncratic feature of the author; linguistic thinking. It is postulated that anthroponyms play a dominant role in the corpus of the sacred Christian onomicon, among which the highest proportion is occupied by the biblical nouns *Lord, Jesus Christ, and Virgin Mary*. The book "Mothers" shows how the story of the Gospel Mary is superimposed on the author's drama (the writer lost her only son and touched on the pain of women who have experienced the tragedy of an orphaned mother at different times). It is pointed out that each mother has her own name, and at the same time, they all reach the level of the Virgin in the Gospel sense, and their penetrating thought images are the "Pietas" of the third millennium. Other names of the Old and New Testaments (*Solomon, Adam, Eve, Cain, Abel, Herod, Judas, Peter*) are also studied, which are developed into biblical mini-stories and actualised, primarily with a negative precedent, in the historical realities of the Soviet occupation of Bukovina and Galicia. Generalisations are made about the author's meticulousness and linguistic integrity in the explication of biblical names, which inspires the need for an unconventional understanding of the artistic intention and an adequate perception of the relevant narrative strategies and axiological and conceptual intentions, which are concisely expressed in the sacred name and its significant formants.*

Key words: Maria Matios, linguistics, discourse, sacred, biblio-onym, anthroponymicon, symbol, precedent, axiologeme.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Марія Матіос – відома й почати унікальна своїм неперевершеним мовостилем українська письменниця, що на вітчизняному художньому олімпі заслужено посідає одну з найвищих сходинок. Кожне наступне десятиліття ознаменоване творчими досягненнями. Це насамперед густа

проза, тонко вимережана з трагедій і драм буковинців, самі ж «твори дихають, як безодня, непроглядною, запаморочливою глибиною» (Д. Павличко). У перші дні великого вторгнення письменниця в підвалі київського бомбосховища на Лівому березі, немов антична Кассандра, зазначила: «Ми навіть не здогадуємось, які поклади людської величчя й нищоти

закладені в надрах не такої й далекої нашої історії. А після потрясінь останнього десятиріччя не знати, коли стане сили ще раз зазирнути на дно давнішого українського пекла, бо за ним вишкіряється пекло свіжіше...» (Нац. СН, 10).

Місце письменника в історико-літературному процесі, у культурному часопросторі головню визначає його мовна стихія. Зайве переконувати, що мово-стиль М. Матіос цікавий і захопливий у розмаїтті вишуканих лінгвохудожніх експлікацій; поетичний онімікон постає чутливим, релевантним та інформативним сегментом осягнення світу – складного, суперечливого, драматичного – крізь призму імені як «мірила висоти» (Б. Гриценко) авторської майстерності. Багатство та розмаїття імен, архетипна прецедентність та етноментальна зумовленість номінативів у прозі М. Матіос насправду унікальна. Густий біблійний антропонімікон творить рідкісну для постмодерного дискурсу сакральну наративну ауру, увиразнює вагомий християнський аксіологем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Мовотворчість Марії Матіос завжди перебувала на вістрі дослідницьких зацікавлень. Літературні критики, інтерпретатори, мовознавці аналізують тексти в тематично-проблемному, жанрово-стильовому, мислеобразному вимірах. 2009 року вийшла монографія Г. Насмінчук «Стильове розмаїття прози Марії Матіос» [8]. Специфіку прози з історико-літературознавчих позицій (художня неповторність епічного доробку, пошуки довершеної художньої форми, особливості літературно-критичної рецепції творчості) різногранно осмислено в кандидатській дисертації Г. Павлишин «Дискурс прози Марії Матіос» та низці статей науковиці [10]. І. Набитович дослідницьку увагу зосередив на феномені сакруму, який щедро розсипаний на сторінках прозових творів письменниці й формує ідейно-етичне підґрунтя мовотворчості мисткині (розділ монографії) [7]. У статті «Сакральні мотиви в художній прозі Марії Матіос» відомий літературознавець та автор «родинних саг» торкається проблеми священного в багатьох прозових текстах, головню акцентує увагу на повісті «Москалиця» [7]. Сакральні мислеобрази проаналізовані в наукових статтях С. Гіряк, І. Шумей, Л. Баранської. Онімікон сакрального макрополя спорадично потрапляв в інтерпретаційний фокус М. Стецик [12; 13]. Р. Харчук розглядає прозу Марії Матіос у контексті сучасного постмодерного дискурсу. Вагомі аспекти вербалізації мовної картини художнього світу М. Матіос наświetлено в студіях Л. Марчук та С. Шабат-Савки, компаративістичні особливості – у статті І. Насмінчук. Д. Павличко, С. Жила, Я. Голобородько, Т. Тебешевська, С. Сипливець, І. Ведмідь інтерпретують різні (ідейно-художні, проблемно-тематичні, історико-політичні, ритуально-містичні) аспекти повістей і новел письменниці. Є. Баран розлогу студію присвятив повісті «Солодка Даруся», назвавши її «книгою-одкровенням, книгою з розряду сакральних, мудрих» – тих, у яких розповідається про «вічні людські драми і трагедії». Б. Червак різногранно осмислює темпоральну, передовсім сакральну, символіку прозових дискурсів мисткині. Окремі

ракурси письменницької майстерності оприявнює М. Якубовська.

Етапною в осягненні художнього онімікону Марії Матіос є концептуальна й дефініційно вивірена стаття В. Котович «Літературно-художні оніми у збірці Марії Матіос «Жіночий аркан у саду нетерпіння», у якій поетоніми відрефлексовано крізь призму індивідуально-авторської картини світу; ідеться головню про ті номінації, що мають символічний сенс [5]. У нашій науковій студії використано лексикографічні джерела біблієзнавчого, символічного та культурологічно-філософського плану. Ілюстративний матеріал дібрано з більшості прозових текстів, зокрема й найновіших («Букова Земля», «Мамі», «Нація. Серце навіпл»).

Формулювання мети і завдань статті. Мета статті – лінгвокультурологічний аналіз антропонімів-біблієонімів у прозових дискурсах Марії Матіос як архетипних знаків авторського мовомислення та ментально й аксіологічно акцентованих феноменів світоречепції.

Виклад основного матеріалу. Відомий український літературознавець, публіцист, культуролог І. Набитович у своїй знаменитій монографії, присвяченій категорії сакрального у вітчизняному художньому дискурсі, різногранно відрефлексовуючи прозу Марії Матіос, зауважив, що органічна сакральна світоречепція Марії Матіос постає «згустком української священної крові у світовій літургічній драмі ХХ віку» [7, 529]. Л. Баранська, досліджуючи мовостиль буковинської мисткині крізь призму святого, священного, зазначає: «Ментально й світоглядно, попри виклики постіндустріального суспільства, письменниця залишається людиною наскрізь релігійною, органічно побожною» [2, 15]. Важливо, що згаданий етноментальний теоцентризм як іманентну ідіостильову рису мовомислення простежуємо від перших публікацій у часописах до однієї з останніх за часом виходу книги «Нація. Серце навіпл». Навіть у сучасному достатньо секуляризованому та почасти враженому «бацилами цинізму» письменстві Марія Матіос творить у парадигмі християнського світовідчуття, духовності та аксіології, що органічно переплітається з міфологічно-ритуальним, гуцульським. Цілоком природно, що в корпусі сакральної лексики домінують роль відіграють релігійно марковані оніми, передусім біблієоніми: біблійні антропоніми, топоніми, ойконіми, хороніми, а також геортоніми, агіоніми, ікононіми, еклезіоніми та ін. Серед біблієонімів найвищу питому вагу мають біблійні антропоніми. 3-поміж найбільш поширених – здебільшого традиційні назви **Бога**, що є «своєрідною проекцією» на Творця видимого й невидимого світу, «символічним відображенням трансцендентного в іманентному» [Докл. про це див.: 6, 36]. «У Бога нема ні походження, ні становлення» (СББ, 57). Старозавітні невідомі теогонії пояснювали в стародавніх східних релігіях момент сотворення світу виникненням богів. Від того, що Він один «перший» і «останній» (Іс 41.4; 44.6; 48.12), світ загалом є Його втіленням, Його творінням. Від того, що Бог – перший, **Він не має необхідності пояснювати Себе людському розумові.**

Він самодостатньо встає перед нами тільки тому, що він – Бог. Ніде не відчувається спроби якого-небудь дослідження з боку людини, яке веде до ствердження Божого буття. Від того, що Бог – перший, Його винятковість, спосіб Його дій, Його задуми чітко виражені, як тільки Він відкривається людям (СББ, 57). Поділяємо теоретичні узагальнення Т. Вільчинської, що «тлумачення Бога в християнстві не вичерпується лише значенням відповідної лексеми. Більшість конститутивних компонентів семантики можна встановити, виходячи з практики пояснення Бога у Святому Письмі та різних теологічних джерелах» [4, 147]. **Господь, Творець, Всевишній, Всемогутній, Всесесний, Вседержитель, Повелитель, Він, Той** – перераховані Божі імена найчастіше подибуємо в прозі домайданного, довоєнного періоду: **Бог добрий, він усе бачить. Бог б'є не буком і не макогоном...** (СД, 122); *Кожному з нас уготована своя участь під небесами **Господніми**, і свій шлях, і свої випробування. Але **Господь** наш **справедливий** і **милосердний*** (Нація, 204).

Велич і святість Бога імплікує в недосяжній для людського розуміння суті незбагненні багатства, якими володіє Він. Сакральність Бога неосяжна, Його святість далека від зла, відмежована від недосконалості. Хоча б віддалено торкнулися Божественного (як найвищого ідеалу, що його прагне чиста християнська душа) людина може через молитовну благодать, милосердя, справжнє людинолюбство, глибинну мудрість серця, вірність складеним обітницям: *То диявол усе язиком людським керує. А **Бог** свою вагу небесну має. Інакше б навіщо **Господь** давав їй такі **випробування**, коли б не хотів її визнати своєю улюбленицею* (Моск., 12); ***Його** слава така могутня, що не потребує якихось матеріальних доказів...* (ЖК, 140).

В українському мовному просторі в архетипному онімі **Бог** (в координатах різних культур, вірувань, світоречептивних систем) передовсім актуалізовано семантичні компоненти 'справедливість', 'мудрість', 'надія', 'порятунок', 'милосердя', 'позачасовість', 'таїна', 'довготерпелівість', 'зцілення', 'передбачливість', 'вічність', 'досконалисть'. У багатьох текстах письменника констатує: уявлення людини про Бога, яким би правильним і глибоким не здавалося, не може бути достатнім і вичерпним, адже «Великий Господь і прославлений вельми, і недослідиме величчя Його» (Пс 145: 3): *Якщо **Бог** розвернув її Долю в ці скелі й безлюддя – значить, вона заслужила такої Долі. А раз так – то треба **дякувати Богові*** (Моск., 21); *Я розуміла, що чиниться воля **Вищої сили**, бо ластів'яна душа була раптово забрана з трембіти і знову перенесена в гніздо під стріху...* (ЖК, 90).

Все- і всюдиприсутність Бога для людини релігійної (а більшість її героїв і героїнь саме такі) природна й органічна, навіть якщо позірно людина й відмежовується від Творця (як, скажімо, Іван Олексюк – головний герой повісті «Армагедон уже відбувся» – чи як мама Сидонія у найчорніші миті життя, після втрати під Іловайськом єдиного сина Віталічика): *Не може бути, щоби не знайшовся між ними один **Бог**, який вас вислухає і зрозуміє*

(Арм., 65); *І Сидонія так само замикалася в хаті, щоб ніхто не перебив її розмову з **Отцем Небесним**, забивалася в найдавший куттик, як мишка, з іконкою і кишеньковим молитовником... А потім говорила з **Богом**, ніби сама з собою, своїми словами. Певно, у цьому немає гріха – говорити зі своїм заступником і охоронцем від щирого серця не зафіксованими в жодних канонах словами, одночасно тамуючи свій розпач і вкладаючи в них усю свою надію* (Мамі, 141).

Вельми оригінальні художні репрезентанти архетипного теоніма простежуємо в романі «Букова Земля». Мисткиня насправду «дає волю художній фантазії» – і народжуються «цілі каскади оказіональних референтів і кореферентів Божого імені» з увиразненням семантичних компонентів 'творець', 'творіння'» [Див про це: 2, 16–17]. У наведених далі прикладах відчитуємо семантичну реактуалізацію оригінальних мислєобразних відповідників (**Вищий Розум, конструктор життя, головний архітектор долі, виконавець вселенського задуму, зодчий, багатогранний майстер, вигадливий майстер, художник-дизайнер**): *Крім **Творця**, ні на небі, ні на землі немає інших **конструкторів життя** і **небуття**. Він і тільки **Він** – **головний архітектор** і **найменший виконавець** свого вселенського задуму. І тільки сонм ангелів виконує роль підручних у його фантастичній праці* (БЗ, 27); *Якщо ті, хто засумнівався в могутності **Вищого Розуму**, як подеколи називають мене деякі земні сміливці, дійдуть до межі самознищення, я, звичайно, милостиво дозволяю їм знищити себе і свою цивілізацію – раз у них виникне безумна потреба колективного самогубства* (БЗ, 35). Дескриптив з актуалізованим семантичним компонентом '**Вищий Розум**' у контекстному оточенні, втрачаючи секулярні атрибути, увиразнює загальний наратив сакрального плану. Філософські розмисли Марії Матіос над величчю Божого задуму (безконечно трансцендентних задумів) в романі «Букова Земля» можуть слугувати довершеним ілюстративним матеріалом для новітнього філософського енциклопедичного словника. Пор.: «Як абсолютна повнота буття і гранична довершеність, Бог втілює в собі вічні й безумовні цінності: добро, красу, істину, свободу, безсмертя. В ортодоксальній релігійній свідомості Бог мислиться як трансцендентальна щодо світу Сутність. Довести буття Бога раціональним способом, спираючись на розум і логіку, виявилось неможливим ні для теології, ні для філософії» (ФЕС, 59).

У час, «коли музи здебільшого мовчать, а говорять зброя», Марія Матіос по-особливому щиро довіряє Богові, покладається на Нього в найбільш драматичних (не фігурально – насправду смертельно небезпечних) ситуаціях на Майдані, на Донбасі, у бомбосховищі на Лівому березі Києва, коли українські терези хиталися фатально, як ніколи. У дискурс її текстів, особливо останніх, вкотре повертається первинна, освячена тисячолітньою історією ментальна семантика й сакральна символіка теоніма, звільнена від філософських рефлексивних нашарувань і побутового профанування. **Бог добрий. Він віддячує тим, хто ВІРИТЬ І РОБИТЬ**

(ПЩМВ, 320); **Бог** перевіряє, чи достойні ми свободи (ПЩМВ, 86); – **Боже**, що з нами буде?! – *Що буде з людьми, те буде і з нами...* (Нац. СН, 37). Письменниця в багатьох прозових текстах творить особливий мислеобраз – **Божої людини**, що розмовляє з Господом, головню руйнуючи стереотип про її (людини) неповноцінність (ідеється передусім про «солодку Дарусю»): *Слабі на голову – то Божі люди* (СД, 21); *А ми що, не всі Божі?* – розчаровано запитала Даруся. – *Мама також часом буває слаба на голову, але ви, тату, ніколи не казали, що мама – Божа людина* (СД, 21).

Прозові дискурси Марії Матіос рясніють і вигукливими мовними формулами, які людина промовляє в екстремальних життєвих ситуаціях як побажання близькій людині (або застереження). Більшість із них уже фразеологізувалися. Окремі відбивають моменти національної етносвідомості – звичаїв, ритуалів, пересторог, навіть забобонів: *Бачте, вона від народження нечиста. У гріху зачата. У гріху народжена. Та ще до всього – москалиця. Бог із ними – із людськими язиками. Хай іде, як іде* (Моск., 21); – *Ая! Як жив, так умер. Такі й останні його години на цім світі, хай Бог милує!* (Арм., 18). Щедро представлені у форматі розмаїтих вербальних етномодифікатів і вокативи-ономатопи: **Боже, ГОСПОДИЧКУ-БОЖЕ, Боже-Боже, Господи, Боже мій, Боже святий та праведний, Боже праведний, Боже милосердний, Господи праведний, Господи милостивий...** **ГОСПОДИЧКУ-БОЖЕ...** *Все так давно було, що Северина й не згадує ті часи...* (Моск., 57).

Поряд із традиційною євангельською символічною згущеністю, пов'язаною з канонічною, закріпленою за ним інформацією, **Христос** (**Ісус Христос, Син Божий, Месія**) – це уособлення добра, справедливості, цілковитого альтруїзму, відкупної жертви, переваги вічного над проминальним, Божого, божественного над світським, сакрального над профанним. Син Божий і Син Людський – духовний ідеал, якого прагне душа кожного: *Досить, що Ісус має своє впізнаване обличчя. – Ісус живе по праву руку Його величі і сяйва, – швидко проказав ангел. – Але Ісус – Син Божий. Такий, як я, як ти, як усі, рожденні Божою благодаттю* (ЖК, 140); *Господь виведе нас із облуди й пороку, і дасть нам блаженне життя во Христі від сьогодні і вівіки віків* (ЖК, 204). Ім'я **Ісус** – українська форма єгипетського імені Йешуа (Йешуа, Єгошуа), що дослівно означає «Господь – спасіння». Інший канонізований у християнстві відповідник (конституент) теоніма **Ісус** – **Христос**, що виводиться від арамейського *meshiha* та єврейського *mašiah*, тобто «помазаник», «Месія». Грецькою ім'я **Бога-Сина** перекладене як **Christos** і в такій формі запозичене в українську. Ісус із Назарету – це обіцяний Христос (Месія), який виконав волю Отця (молитва в Гетсиманському саду), «зійшовши на Голгофу за гріхи світу, був розп'ятий на хресті і в такий спосіб дав людству надію (шанс) на вічне життя» (Див. про це: Жайв., 625; 40; 41–42). Найменування **Христос, Син Божий, Ісус Христос** уособлюють уже згадувану Боголюдську природу Спасителя й водночас

вказують на Його єднання з людьми; у назві відображено й зовнішню атрибутику людини, і бачення Його як людини досконалої. На думку богословів, саме в Ісусі Бог явився остаточно й повно: подарувавши нам Сина Свого. Він нічого більше не може утримувати для Себе і може тільки давати (пор. Рм 8.32). До слова, у багатьох контекстах М. Матіос ототожнює ментально засадничі біблієоніми, тим самим потверджуючи, що українці сприймають триєдиного Бога синкретично – як **Бога Отця, Бога Сина й Бога Духа Святого**. Славне воскресіння й вознесіння Ісуса Христа символізує всеосяжну Його владу на небі і землі. Христа ще називають **Спасом, Спасителем**. Онім **Ісус Христос**, як і теонім **Бог**, є стрижнем сакрального християнського світовідчуження: *Лише після того райський брамник переводить умерлу душу через вогненну ріку смерті. І тоді вже показує їй рай і пекло. А там сам Спаситель каже, які ворота відчиняти перед праведною чи грішною душею...* (Моск., 35). В окремих дискурсах теонім **Ісус Христос** функціонує у власне сакральному біблійному контексті: омовлюються ті чи ті мінісюжети земного життя Спасителя: *А ще за свою ж захланність кінь приречений їсти – й ніколи не найдатися, бо, як був би не висмикував сінце із ясел, де лежав народжений Спаситель, то не був би Ним згодом і проклятий на вічний голод* (Моск., 22).

Сакральний номен **Ісус (Христос)** активно функціонує в етикетних формулах привітання гуцулів: – *Люде добрі, рятуйте! Христос воскрес! Славко гине!* (СД, 17); *Слава Ісусу, Бог на поміч, ксьондзе!* (СД, 23); *Щастя-здоров'я, зі святим Василієм! Христос народився! ... відповіли «Славімо Його!»* (Нація, 10). Ці частотні ритуальні «вербально-кодові мінітексти» з опорним біблієонімом «Ісус», «Христос» актуалізують сакралізовані й вивірені часом християнські сенси. Етикетна формула із сакральним компонентом – принциповий маркер на осі **свій / чужий**: *Отак стояла [головиха] на другім боці вулиці, напроти дзвіниці, й писала, а на «Христос Воскрес!» відповідала «Добрий день!»* (Нац. СН, 404). Надіндивідуальні (традиційні) вживання витворюють у тканині досліджуваних текстів унікальні концепти культури як породження історико-культурної мовосвідомості. Етнокультурні смисли слів-вітань переростають у лінгвософію їхнього змісту, творять органічну сакральну ауру, вербалізують органічний ментальний мовомисленнєвий христоцентризм.

В ідіолекті Марії Матіос номен **Божа Мати** – активний мислеобразний первень, оприятнений через актуалізацію сем 'заступництво', 'покровительство', 'покірливість', 'жертвність'. Для багатьох Богоматір стає лакмусом на щирість і справжню побожність. Не всі герої (радше – героїні) Марії Матіос проходять цей «Богородичний тест»: *Я інколи просто ходила до храму, коли там було зовсім порожньо, ставила свічки і просто молилася перед образами Богородиці і Миколая Угодника* (ЖК, 124). Унікальну роль Богоматері описано у Святому Письмі, однак лише в євангеліста Луки образ Діви Марії постає в особливому наświetленні: у візії Луки, Марія – яскрава особистість.

Євангеліст Йоанн немовби обрамлює опис світського життя Ісуса оповіданнями про події, у яких Діва Марія відіграла визначну роль, – в Кані Галілейській і на Голготі. Ісус визначив роль Марії як матері учнів. Це поступове усвідомлення значення образу Марії пояснюється не лише психологічними чинниками: у ньому віддзеркалюється глибоке розуміння таємниці Самого Ісуса, невіддільної від жінки, від Котрої Він забажав народитися (Гл 4.4) (див.: СББ, 393–394). Семантичні асоціації з християнським іменем **Марія** надають імені нових сенсів – ‘духовно багата’, ‘внутрішньо чиста’, ‘свята’. На Гуцульщині особливо шанували Богородичні ікони: *Стоїть навколішки перед образом Матері Божої й читає беззвучну молитву* (Нація, 61); *У великій – про гостя і про смерть – кімнаті зняв образ Божої Матері, перехрестився, чого не робив майже ніколи, й акуратно почав добати хатню стіну* (Арм., 49). Подибуємо молитовні масиви, звернені до Богородиці: *Благословенна ти між жінками і благословенний плід утроби твоєї... Достойно є, і це є істина – славити Тебе, Богородице, завжди славу і Пренепорочну... Чеснішу від Херувимів і незрівнянно славнішу від Серафимів... Молитов наших в час терпінь не відкинь, а від бід визволяй нас, єдина, чиста і благословенна...* (ЖК, 109).

З народженням Спасителя обов’язки Богом обраптої Марії, зрештою, як і усіх матерів, тільки розпочинаються: Марія мусить виховати Ісуса, принести немовля до храму, «щоб поставити Його перед Господом», за Сина прийняти від Симеона сповіщення про Його післяництво (Лк 2.29-32,34н), а також здатися про той страшний меч болю, який прошіє її материнське серце на Голгофі (СББ, 396). Богородиця – найвеличніша в історії Мати, те зосередження людства, у якому здійснилося втілення Сина Божого. Вона представляє весь народ Божий і включає його в прийняття спасіння, запропоноване Богом. Саме це призначення Марії дозволяє ототожнювати її з дочкою Сіону, з новим Єрусалимом, який є матір’ю усім (Гл 4.26) (СББ, 398). Письменниця у книзі «Мамі» (у кожній з п’яти материнських історій) підносить велич і святість материнства на той духовний п’єдестал, якого ще не знала новітня українська література. «Що лишається матері, коли життя забирає у неї найцінніше – власну дитину, і вона опиняється у прірві відчаю і безсилля? Де вона бере сили не збожеволіти від невимовного болю і вселенської скорботи, які вже навечно оселилися у її серці?» (Мамі, 2) – запитує мисткиня, для якої історія євангельської Марії накладається на її власну (письменниця втратила єдиного сина Назарія): *Як я шукаю в небі Твоїх слідів, Сину...* (Мамі, 11). Перед читачем п’ять історій опрірвленого материнського болю, який сягає скривавленого серця Богородиці: «найстрашніше, що може спіткати маму, – втрата єдиного сина. Кожна переживає горе по-своєму, а разом вони доповнюють одна одну й розкривають усю глибину й розпач трагедії осиротілого материнства» (Мамі, 2). Звісно, найдраматичніша історія, що корелює з євангельським претекстом, – шлях смерті й воскресіння нещасної мами Сидонії, що зуміла стати матір’ю-заступницею, матір’ю-захисницею,

матір’ю-берегинею, Великою матір’ю для пошматованих війною українців (живих і мертвих). Новітня Сидонія-Богоматір – шанс для України. Завершальний акорд Богородичного матерієцентризму книги – поезія «Піста»: *Коли зустрічаю жінку у траурній хустці / хочу перекрити собою дорогу / Щоб ані душа не заважала їй... / Ні шурхотом підошов / Ні диханням / Ні словом / Ні поглядом у спину // Тоді мені хочеться на всі сторони світу / кричати / шепотіти / хрипіти: / лишіть її, люди!!! / Облиште питати / Обговорювати / Жаліти / Чи навіть тужити разом з нею. // Бо на ній кожною складкою кофтини / Кожною фалдою спідниці / І хрускотом пальців / написано: / вона втратила сина. // І ніхто її не може зрозуміти / Крім тієї / що знає таке саме сирітство. // Люди! / Мовчазні й говірливі / Жалісливі і добрі / Плаксиві й тверді! // Не лізьте їй у душу / Стуліть свої пуски / Вступіть мовчки дорож / Дайте побути їй зі своїм горем / наодинці / як зі своїм сином. // І просіть Бога / Бо завтра це може бути з вами... / Скорбота матері безмежна... / Вона поза часом і осудом...* (Мамі, 282–283). Сфера доленосного впливу Богоматері не обмежується духовним і тілесним здоров’ям людини, захистом її від природних катаклізмів, відновленням зруйнованих святинь тощо. Найголовніше – духовне материнство Диви Марії, що виводить людську природу з невизначеного стану, вносить у її природне буття гармонію, надію, умиротворення.

Окрім теонімів з високим ступенем прецедентності, у прозових дискурсах Марії Матіос знаходимо й інші імена Старого й Нового Заповіту. Перед читачем розгортаються цілі біблійні мінісюжети: *Коли, Іванку, Господь вигнав Адама і Єву із раю, їм треба було жити й харчуватися. Ото й мусив Адам обробляти землю, щоб прогостувати зі своєю жінкою. Але Адам, як ми, не був привчений до роботи, тому й плакав, коли вперше ходив за плугом* (Моск., 29). У колективній українській мовосвідомості Адам асоціюється з людиною землі, з прабатьком грішного роду. **Єва** (у перекладі букв. означає ‘життя’, ‘жива’) – перша земна жінка, яку Господь створив з ребра Адама, його дружина, перша мати роду людського (1 Мойсеєва 3:20). У Старому Завіті Єва уособлює материнство, у Новому – актуалізовано сему ‘гріхопадіння’. Через Єву, яку спокусив змії-диявол, у світ прийшов гріх, людина втратила дарований Господом Едем (Докл. про це: Костів, 135).

Коли Йосип і Марія сховались під осіку від Ірода, всі дерева позмовкали, одна лиш осика шелестіла своїм листом... і вказувала їх (Нація, 41). *Забрали, іроди, забрали* (ЖК, 200). «**Ірод Великий** (40 р. до н. е. – 1 р. до н. е.) – цар Юдеї; за християнським віровченням, при звістці про народження Ісуса Христа наказав знищити в країні всіх немовлят, звідси розвинулося переносне значення – ‘кат, нелюд, недоліжок’ і лайливе: ‘Іродів син!’» (Жайв., 262). Сакралізація мовопростору художньої прози Марії Матіос, яка часто актуалізується, так би мовити, «латентною пам’яттю євангельського символу», біблійними претекстами, відбувається й на семантичному, і на семіотичному мікрорівнях художнього тексту. Юр’яна

в новелі «Юр'яна і Довгопол» називає емгебиста Довгопола **Іродом-Іскаріотом**: *Чого він говорить так жалісно? Не в нього забрали, а в неї забрали Уласія! І чого він мовчав, як знав, Ірод проклятий? Може, сам сказав брати, а тепер лише собі робить. Знав! Певно, що знав, але знущається, Ірод-Іскаріот! Вона кров'ю сходить, а він ще нібито жалів її, москаль недобитий* (ЖК, 66). У цій номінації імпліковано глибинний смисл та євангельські алюзії, вона потужно еманує аксіологічну енергію із сакрального прототексту в профанний простір окупованої комуністами України. Емгебіст Довгопол (навіть якщо він українець і, цілком імовірно, добра людина), як і Дідушенко, – це передовсім кати-іроди для гуцулів, вони – підступні (із власної волі) юди, оскільки служать чужоземним загарбникам: *Браття пішли один на одного. Ці – це друге. Але браття... Свій на свого! На кров смертельну! Навіщо ми вбиваємо один одного так безпощадно?! (Нац. СН, 339)*. Семіотико-семантична складова цієї «латентної пам'яті євангельського символу» збагачується й міфологічно-ритуальними, етнографічними деталями, що додають прецедентним онімам особливої наснаженості й драматизму [Докл. див.: 7, 517–529]. Прикметно, що письменниця креує онімний оказіональний композит **Ірод-Іскаріот** (Іскаріотом називають не Ірода, а Юду). В українській мовосвідомості обидва біблійні номени усталилися як знаки гранично негативної оцінності, як матеріалізоване втілення жорстокості та зради: *А ще кажуть, що на трепеті повісився Іуда Іскаріот* (Нація, 41–42).

Іуда (Юда) Іскаріот – один із дванадцяти учнів (апостолів) Ісуса Христа, який зрадив свого вчителя й одержав за це 30 срібних монет. Як свідчать усі чотири Євангелія, Юда гірко каюся, залишив срібняки в церковній скарбоні (скарбниці) й повісився на осиці. Звідси пояснюють тремтіння листя цього дерева та його непридатність ні на будівництво, ні на дрова. Номен **Юда** – прецедентний біблієонім, символ зради та запродавства (продажності) (Жайв., 262). На думку К. Костева, у житті Юди сріблості й раціоналізм переважали над духовними й гуманітарними цінностями, іншими словами, він керувався головно вимогами розуму, логіки й матеріальної доцільності, а «...сатана настільки взяв у своє кільце облоги Юду й настільки посів його серце, що для Юди не було вже вороття» (Костів, 398–399).

Наскрізною в багатьох повістях є старозавітна колізія **Каїна** та **Авеля**. Хоча біблійний сюжет тут потрактовано не буквально, як, скажімо, у повісті Ольги Кобилянської «Земля» чи як у поемі Івана Франка «Смерть Каїна», текстовий потенціал архетипних імен досить вагомий, драматична ж ситуація братовбивства виростає до рівня новітньої гуманітарної катастрофи: один народ убиває інший народ. В онімі **Каїн** актуалізовано традиційні семантичні компоненти 'жорстокість', 'підступність', 'нищити', 'завдрість'. **Авель**, знаємо, – другий син Адама й Єви, брат Каїна (1 Мойс. 4). Сам антропонім, на думку біблієзнавців, полісемантичний ('пастух', 'син', 'віддих', 'пара', 'туман', 'туманний', 'сумовитий', 'тимчасовий'). Каїн убив його через непереборне

почуття заздрості. Це – перший злочин людиноббивства в історії. Авелева кров волає із землі про покарання злочину, але Христова кров на Голгофі усимволізовує прощення й помилювання (1 Мойс. 4:10; Євр. 12:24). У Новому Завіті Авель слугує взірцем віри, праведності, мучеництва за щирість і вірність Богові (Матвія 23:35; Івана 3:12), Каїн уособлює заздрість, злість, злочин (див.: Костів, 12). На думку Андрія Скоця, такі образи створюються за законами зрощення образу та ідеї. Ідея, втілена в образі, перетворюється в образ, а образ стає ідеєю [11, 304]. До слова, прецедентні мислеобрази **Каїн та Авель** як уособлення непримиренних міжетнічних конфліктів уперше з'являються саме в прозовому дискурсі Марії Матіос. Прикметно, що прототипну старозавітну колізію, актуалізовану біблієонімами **Каїн та Авель**, репрезентовано в етноментальному міфологічному річищі так званих місячних братів: за народними уявленнями, на поверхні місяця відбито образ Каїна, що підняв на вилах Авеля: *Іванка тепер дивиться на місяць і думає, що ці, небесні брати, брати місячні, Каїн і Авель, – лютіші за тодішніх Михайла з Василем* (ЧБМ, 8).

Сакральний потенціал імені **апостола Петра** експліковано через бінарну опозицію (**Петро** – міцність, камінь, символ твердості віри, водночас – боягуз, відступник, бо тричі в Гетсиманському саду зрікається Христа). Антропонім **Петро** грецького походження, відповідником якого є арамейське слово *кефа* – 'скеля'. Петро отримав своє ім'я від Ісуса, до якого привів його брат Андрій, а його апостольське покликання відбулося після чуда, яке здійснив Ісус Христос на березі Генісаретського озера [Див. про це: 6, 59]: *– Але мама мені казала, що на брамі раю померлу душу зустрічає святий Петро. – Може, він називається Петром, а може, просто брамником, а може, Понеділком. Хто його знає? Ніхто там не був, то й правди про його ім'я не знає* (Моск., 35). Петро у Діяннях – очільник Церкви, який проповідує Євангеліє народу, виконує місію намісника Христа на землі, накреслену йому волею Божою: «І кажу Я тобі, що ти скеля, і на скелі оцій побудую Я Церкву Свою, і сили адові не переможуть її» (Мт 16:18). Більшість своїх знаменитих послань апостол Петро написав у Римі в часи правління гонителя християн Нерона (Костів, 301–302). Святий Петро прийняв мученицьку смерть (розп'яли його головою вниз) за велінням префекта Риму Агриппіни. За повір'ям, Петро з ключами стоїть біля воріт раю. У народі, особливо в середовищі гуцулів, цей святий особливо шанований; апостола Петра ще називають **Петром Брамником** (**Райським Брамником**, **Воротарем Раю**) і щиро моляться до нього: *Вони мене нарешилі вислідили, Воротарю... вони мене й заарканять. Як не в свої бункери, то у свої сибіри. Але я вже не розірвуся між ними, як розривалася весь вік. Звільни, Брамнику... від чужих і своїх* (Моск., 63).

Аналогічний трансформацій зазнає й сакральний онім **Соломон**, що є фонетичним корелятом єврейського імені й буквально означає 'процвітання', 'мир', 'благодать'. У прецедентному біблієонімі **Соломон** передовсім актуалізовано сему 'мудрість', яка є ядерною. Прізвисько **Соломон** за

свій природний розум, кмітливість, розсудливість отримала проста сільська жінка, багатодітна мати Юр'яна (Уласиха): «*Ти мудра, як Соломон. Чула про Соломона? ...А про Соломона Біблію читала?*» (Нація, 30).

Висновки та перспективи дослідження. У сучасному секуляризованому та почасти враженому «бацилами цинізму» письменстві М. Матіос творить у парадигмі християнського світовідчуття, духовності та аксіологем, що органічно переплітається з міфологічно-ритуальним світовідчуттям. У корпусі сакрального онімікону домінують роль відіграють релігійно марковані власні назви, передусім біблійні антропоніми. Серед біблієонімів найвищу питому вагу мають біблійні антропоніми **Господь, Творець, Всевишній, Всемогутній, Всечесний, Вседержитель, Повелитель, Він**, у яких актуалізовано релевантні семантичні компоненти. Унікальні художні репрезентанти архетипного теоніма (із семантичною реактуалізацією оригінальних мислеобразних відповідей) простежуємо в романі «Букова Земля». Найменування **Христос, Син Божий, Ісус Христос** уособлюють Боголюдську природу Спасителя й водночас указують на Його єднання з людьми; у назві відображено і зовнішню атрибутику людини, і бачення Його як людини досконалої. М. Матіос отожднює ментально засадничі біблієоніми, тим самим потверджуючи, що українці сприймають триєдиного Бога (**Бога Отця, Бога Сина й Бога Духа Святого**).

Богородиця – найвеличніша в історії Мати, те зосередження людства, у якому здійснилося втілення Сина Божого. У книзі «Мамі» (у кожній з п'яти материнських історій) мисткиня підносить велич і святість материнства на той духовний п'єдестал, якого ще не знала новітня українська література. Для Марії Матіос історія євангельської Марії накладається на її власну драму. П'ять історій книги – як живі згустки опрірвленого материнського болю, що сягає скривавленого серця Богородиці. Найбільш прониклива історія, яка корелює з євангельським претекстом, – шлях смерті й воскресіння осиротілої матері Сидонії, що зуміла стати архетипною Великою матір'ю для українських захисників (живих і мертвих).

У прозових дискурсах Марії Матіос знаходимо інші прецедентні імена Старого й Нового Заповіту (**Соломон, Адам, Єва, Каїн, Авель, Ірод, Юда, Петро**), довкола яких розгортаються цілі біблійні мінісюжети. Неочікуваним, але аксіологічно доречним є зближення прецедентних онімів **Ірод** та **Іскаріот**. Оскільки в цій номінації імпліковано глибинний смисл та євангельські алюзії, вона потужно еманує аксіологічну енергію й засвідчує трансформацію сакрального прототексту в профанний простір окупованої комуністами України. У перспективі плануємо системно дослідити сакральний онімікон роману-панорами «Букова Земля» та книги «Жінці можна довіряти».

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранська Л. Б. Лінгвостилістика знакових сакральних образів у творі Марії Матіос «Приватний щоденник. Майдан. Війна». *Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 772 : Романо-слов'янський дискурс*. Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2016. С. 66–70.
2. Баранська Л. «Крім Творця, ні на небі, ні на землі немає інших конструкторів...» : концептуальний теонім **БОГ** у романі Марії Матіос «Букова земля». *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*. Дрогобич, 2021. № 15. С. 14–19.
3. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту із мови давньоєврейської та грецької на українську мову / переклад І. Огієнка. Toronto : The Canadian Bible society, 1962. 1523 с.
4. Вільчинська Т. П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII–XVIII ст. : монографія. Тернопіль : Джура, 2008. 424 с.
5. Котович В. Літературно-художні оніми у збірці поезій Марії Матіос «Жіночий аркан у саду нетерпіння». *Рідне слово в етнокультурному вимірі* / ред. кол. : Віра Котович (гол. ред.) та ін. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 8. С. 73–79.
6. Мацьків П. В. Концептосфера **БОГ** в українському мовному просторі : монографія. Дрогобич : Коло, 2007. 332 с.
7. Набитович І. Сакральні мотиви в художній прозі Марії Матіос. *І. Набитович. Універсум sacrum 'у в художній прозі (від Модернізму до Постмодернізму)* : монографія. Дрогобич – Люблін : Посвіт, 2008. С. 517–529.
8. Насмінчук Г. Й. Стильове розмаїття прози Марії Матіос : монографія. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2009. 180 с.
9. Павличко Д. Безодня, куди страшно заглядати. *Літературна Україна*. 20 січня 2005 року. № 2. С. 6.
10. Павлишин Г. Дискурс прози Марії Матіос : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : 10.01.01. Чернівці, 2012. 20 с.
11. Скоць А. Вічні образи в поемах Івана Франка. *Іван Франко і світова культура*. Київ : Наукова думка, 1990. С. 304–307.
12. Стецик М. Сакральний вимір повісті Марії Матіос «Армагедон уже відбувся» крізь призму стрижневих слів-концептів. *Парадигма Sacrum & profanum у літературі та культурі* : матеріали Міжнародного науково-практичного семінару. Дрогобич : Посвіт, 2012. С. 5–24.
13. Стецик М. Сакральні концепти «Армагедон» і «Вавилон» в повісті Марії Матіос «Армагедон уже відбувся». *Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал*. 2014. № 4. С. 33–38.
14. Шабат-Савка С. Т. Біблійні застереження : комунікативно-інтенційний зміст і синтаксична репрезентація. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*. 2024. № 21. С. 77–82.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

Жайв. – Жайворонок В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.

Костів – Костів К. Словник-довідник Біблійних Осіб, Племен і Народів. Торонто : Наукове товариство ім. Шевченка в Канаді, 1982. 426 с.

СББ – Словник біблійного богослов'я / за ред. Ксав'є Леон-Дюфура, Жана Люпласі, Августина Жоржа, П'єра Грело, Жана Гійє, Марка-Франсуа Лакана; перекл. з фр. Вл. Софрона Мудрого, ЧСВВ. Вид. 2. Жовква : Місіонер, 2010. 992 с.

ФЕС – Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

ЖК – Матіос М. Життя коротке. Книга прози. Львів : Кальварія, 2001. 236 с.

СД – Матіос М. Солодка Даруся. Львів : ЛА «Піраміда», 2004. 176 с.

Нація – Матіос М. Нація. Львів : ЛА «Піраміда», 2007. 256 с.

Моск. – Матіос М. Москалиця. *М. Матіос. Москалиця; Мама Маріца – дружина Христофора Колумба*. Львів : ЛА «Піраміда», 2008. С. 5–63.

Арм. – Матіос М. Армагедон уже відбувся : повість. Львів : ЛА «Піраміда», 2011. 112 с.

ЧБМ – Матіос М. Черевички Божої Матері. Вирвана сторінка з буковинської саги : повість. Львів : ЛА «Піраміда», 2013. 208 с.

ПЩМВ – Матіос М. Приватний щоденник. Майдан. Війна... Львів : ЛА «Піраміда», 2015. 356 с.

БЗ – Матіос М. Букова земля. Роман-панорама завдовжки у 225 років. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. 928 с.

Мамі – Матіос М. МАМІ. Драма на шість дій. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2023. 288 с.

Нац. СН – Матіос М. Нація : Серце навпіл : повісті і новели. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2024. 432 с.

REFERENCES

1. Baranska, L. B. (2016). Linhvostylistyka znakovykh sakralnykh obraziv u tvorі Marii Matios "Pryvatnyi shchodennyk. Maidan. Viina" [Linguistic Stylistics of Significant Sacred Images in Maria Matios's "Private Diary. Maidan. War"]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Vyp. 772. Romano-slovianskyi dyskurs*. Chernivtsi: Vydavnychi Dim "Rodovid", 66–70 [in Ukrainian].

2. Baranska, L. B. (2021). "Krim Tvortsia, ni na nebi, ni na zemli nemaie inshykh konstruktoriv...": kontseptualnyi teonim BOH u romani Marii Matios "Bukova zemlia" ["Apart from the Creator, there are no other designers in heaven or on earth...": the conceptual theonym GOD in the novel "Beech Land" by Maria Matios]. *Naukovyi visnyk Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Filolohichni nauky (movoznavstvo)*, 15, 14–19 [in Ukrainian].

3. Bibliia abo Knyhy Sviatoho Pysma Staroho y Novoho Zapovitu iz movy davnoievreiskoi ta hretskoi na ukrainsku movu [The Bible or the Books of the Holy Scriptures of the Old and New Testaments from the Hebrew and Greek languages into Ukrainian] (1962) / pereklad I. Ohienka. Toronto: The Canadian Bible society [in Ukrainian].

4. Vilchynska, T. P. (2008). Kontseptualizatsiia sakralnoho v ukrainskii poetychnii movi XVII–XVIII st. [Conceptualisation of the Sacred in the Ukrainian Poetic Language of the XVII–XVIII centuries]: monohrafiia. Ternopil: Dzhura [in Ukrainian].

5. Kotovych, V. (2023). Literaturno-khudozhni onimy u zbirtsi poezii Marii Matios "Zhinochyi arkan u sadu neterpinnia" [Literary and Artistic Onymes in the Collection of Poems by Maria Matios "Women's Harness in the Garden of Impatience"]. *Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri / red. kol. : Vira Kotovych (hol. red.) ta in. Drohobych: Vydavnychi dim "Helvetyka"*, 8, 73–79 [in Ukrainian].

6. Matskiv, P. V. (2007). Kontseptosfera BOH v ukrainskomu movnomu prostori: [Conceptosphere of GOD in the Ukrainian language space]: monohrafiia. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

7. Nabytovych, I. (2008). Sakralni motyvy v khudozhnii prozi Marii Matios [Sacred motifs in the fiction of Maria Matios]. *Nabytovych, I. Universum sacrum'y v khudozhnii prozi (vid Modernizmu do Postmodernizmu)*: monohrafiia. Drohobych – Liublin: Posvit, 517–529 [in Ukrainian].

8. Nasminchuk, H. I. (2009). Stylove rozmaittia prozy Marii Matios [Stylistic diversity of Maria Matios's prose]: monohrafiia. Kamianets-Podilskyi [in Ukrainian].

9. Pavlychko, D. (2005). Bezodnia, kudy strashno zahliadaty [The Abyss, where it is scary to look]. *Literaturna Ukraina*, 2, 6 [in Ukrainian].

10. Pavlyshyn, H. (2012). Dyskurs prozy Marii Matios [Discourse of Maria Matios's prose]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Chernivtsi [in Ukrainian].

11. Skots, A. (1990). Vichni obrazy v poemakh Ivana Franka [Eternal Images in the Poems of Ivan Franko]. *Ivan Franko i svitova kultura*. Kyiv: Naukova dumka, 304–307 [in Ukrainian].

12. Stetsyk, M. (2012). Sakralnyi vymir povisti Marii Matios "Armahedon uzhe vidbuvsia" kriz pryzmu stryzhnevnykh sliv-kontseptiv [The Sacred Dimension of Maria Matios's Novel "Armageddon Has Already Happened" through the Prism of Core Word Concepts]. *Paradyhma Sakrum & profanum u literaturi ta kulturi: materialy Mizhnarodnoho nauko-vo-praktychnoho seminaru*. Drohobych: Posvit, 5–24 [in Ukrainian].

13. Stetsyk, M. (2014). Sakralni kontsepty "Armahedon" i "Vavylon" v povisti Marii Matios "Armahedon uzhe vidbuvsia". *Molod i rynek. Shchomisiachnyi nauko-vo-pedahohichnyi zhurnal*, 4, 33–38 [in Ukrainian].

14. Shabat-Savka, S. T. (2024). Bibliini zasterezhennia: komunikatyvno-intentsiyni zmist i syntaktychna reprezentatsiia [Biblical warnings: communicative and intentional content and syntactic representation]. *Naukovyi visnyk Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Filolohichni nauky (movoznavstvo)*, 21, 77–82 [in Ukrainian].

DICTIONARIES

Zhaiv. – Zhaivoronok, V. (2006). Znaky ukrainskoi etnokultury [Signs of Ukrainian ethnic culture]: slovnyk-dovidnyk. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].

Kostiv – Kostiv, K. (1982). Slovnyk-dovidnyk Bibliinykh Osib, Plemen i Narodiv [Dictionary of Biblical Persons, Tribes and Nations]. Toronto: Naukove tovarystvo im. Shevchenka v Kanadi [in Ukrainian].

SBB – Slovnyk bibliinoho bohoslovia [Dictionary of Biblical Theology] (2010) / za red. Ksavie Leon-Diufura, Zhana Liuplasi, Avhustyna Zhorzha, Piera Hrelo, Zhana Hiiie, Marka-Fransua Lakana; perekl. z fr. Vl. Sofrona Mudroho, ChSVV. Vyd. 2. Zhovkva: Misioner [in Ukrainian].

FES – Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk (Philosophical Encyclopaedic Dictionary) (2002). Kyiv: Abrys [in Ukrainian].

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

ЖК – Matios, M. (2001). Zhyttia korotke. Knyha prozy [Life is short. A book of prose]. Lviv: Kalvariia [in Ukrainian].

СД – Matios, M. (2004). Solodka Darusia [Sweet Darusia]. Lviv: LA “Piramida” [in Ukrainian].

Нація – Matios, M. (2007). Natsiia [Nation]. Lviv: LA “Piramida” [in Ukrainian].

Моск. – Matios, M. (2008). Moskalysia [Moskalysia]. *Matios, M. Moskalysia; Mama Maritsa – druzhyna Khrystofora Kolumba*. Lviv: LA “Piramida”, 5–63 [in Ukrainian].

Арм. – Matios, M. (2011). Armahedon uzhe vidbuvsia [Armageddon has already happened]: povist. Lviv: LA “Piramida” [in Ukrainian].

ЧБМ – Matios, M. (2013). Cherevychky Bozhoi Materi. Vyrvana storinka z bukovynskoi sahy [Shoes of the Mother of God. A torn page from the Bukovyna saga]: povist. Lviv: LA “Piramida” [in Ukrainian].

ПЦМВ – Matios, M. (2015). Pryvatnyi shchodennyk. Maidan. Viina... [Private diary. Maidan. War...]. Lviv: LA “Piramida” [in Ukrainian].

БЗ – Matios, M. (2019). Bukova zemlia. Roman-panorama zavdovzhky u 225 rokiv [Bukova zemlia. A novel-panorama 225 years long]. Kyiv: A-BA-BA-HA-LA-MA-HA [in Ukrainian].

Мамі – Matios, M. (2023). MAMŪ. Drama na shist dii [Mothers. A drama in six acts]. Kyiv: A-BA-BA-HA-LA-MA-HA [in Ukrainian].

Нац. СН – Matios, M. (2024). Natsiia: Sertse navpil [Nation: Heart in two]: povisti i novely. Kyiv: A-BA-BA-HA-LA-MA-HA [in Ukrainian].